

FNs 17 bærekraftmål og regional samfunnsutvikling

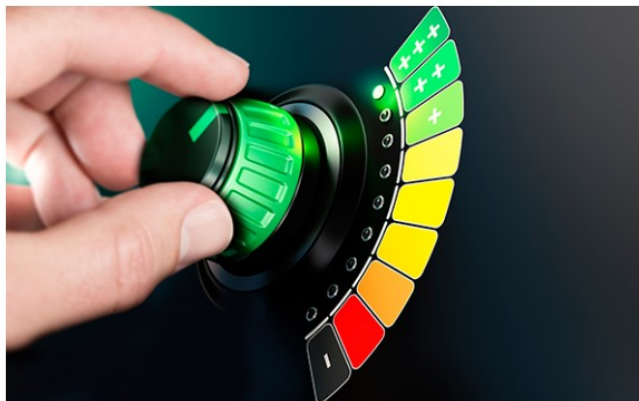
**Gro Sandkjær Hanssen, NIBR-OsloMet
KMD 7.1.2020**

FORSKNING

Bonanza i bærekraft

12. DESEMBER 2019

Alt handler om bærekraft nå. Ikonene for FNs 17 bærekraftsmål pryder enhver strategi med respekt for seg selv. Men som rettesnor for forskning og innovasjon er målbildet en floket materie. En rekke av målene er motstridende og uklare, samtidig som flere grunnleggende utfordringer er utelatt. Det trengs dyktig manøvrering hvis målene skal skape reell endring i ønsket retning.

Espen Solberg, forskningsleder, NIFU

Retorisk paradigmeskifte

Holder vi oss på overordnet politisk nivå, er det ingen tvil om at vi har sett en endring de siste 10-15 årene. Et godt eksempel er regjeringens handlingsplan for innovasjon fra 2003. Den skulle tegne opp Norges helhetlige innovasjonspolitikk og sette innovasjon i et bredt systemisk perspektiv. Det gjorde den også langt på vei, og

Rapport fra ekspertutvalg

Regionreformen

Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene

Februar 2018

SAMFERDSEL

NÆRING, KOMPETANSE
OG INTEGRERING

KLIMA, MILJØ OG
NATURRESSURSER

HELSE OG LEVEKÅR

KULTUR OG
KULTURMINNEVERN

Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

PLAN- OG BYGNINGSLOVE

- fungerer loven
etter intensjonene?

UNIVERSITETSFORLAGET

Gro Sandkjær Hanssen
Nils Aarsæther (red.)

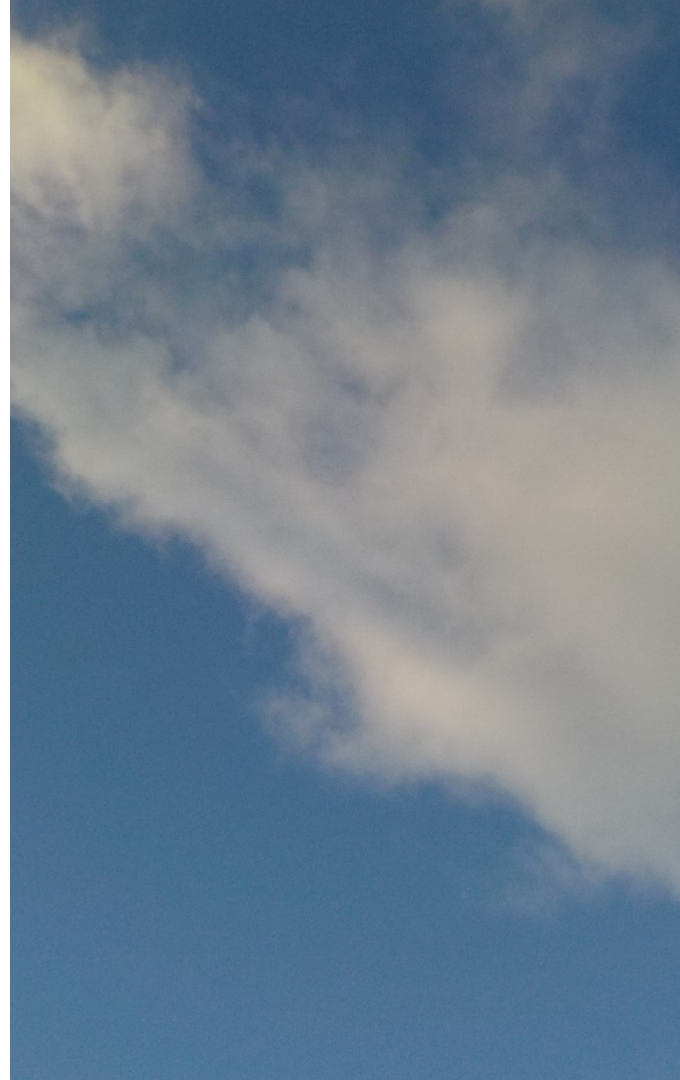
PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

- en lov for vår tid?

UNIVERSITETSFORLAGET

Bærekraft

- Et *systemisk begrep*: systemers evne til å bære, støtte opp under eller opprettholde noe.
- En bærekraftig utvikling betegner dermed en situasjon hvor systemet har evne til å vedvare eller til å forlenge sin form inn i fremtiden (jfr. resiliens)
- *Et relasjonelt system* – dimensjonene virker inn på hverandre

FNs 17 bærekraftsmål

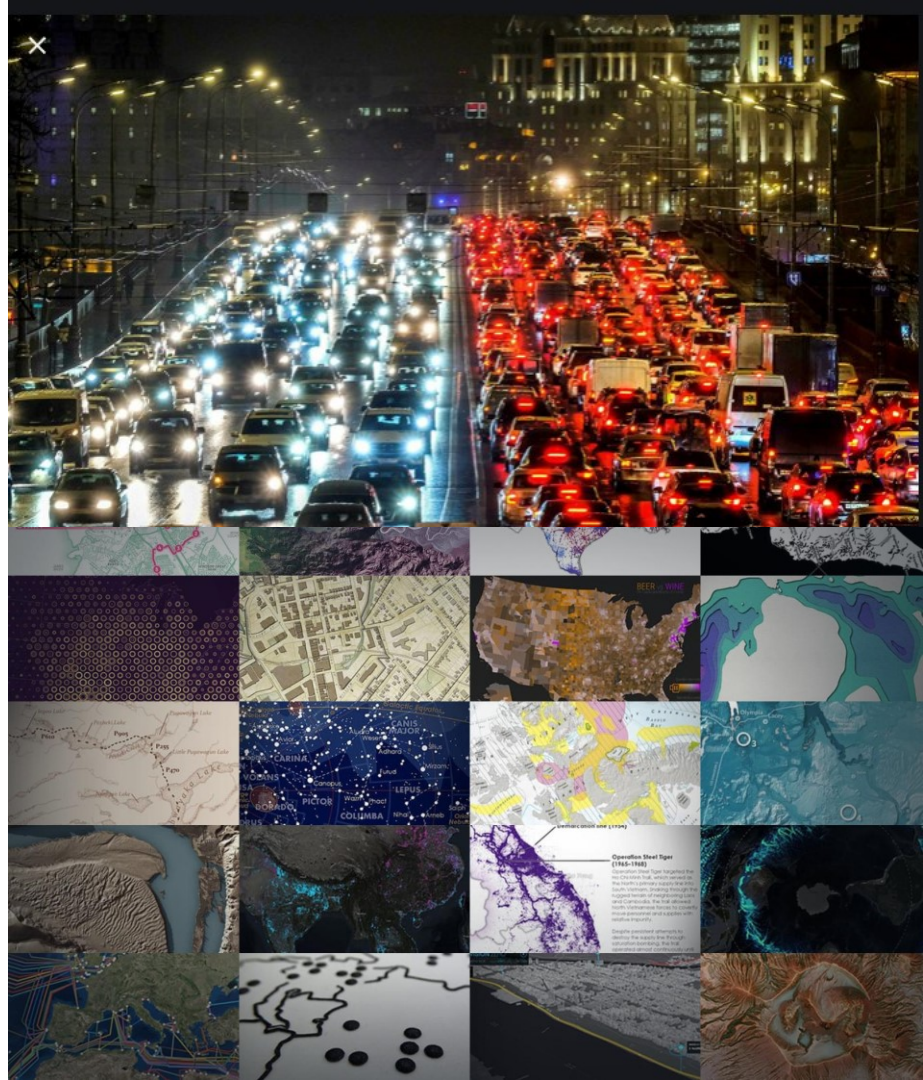
- Verdens felles arbeidsplan, blant annet for å sikre sosial rettferdighet og god helse og stanse tap av naturmangfold og klimaendringer.
- Norge har forpliktet seg til å nå alle målene innen 2030

Hva er nytt?

1. Endre årsakene

- Ambisjon om å gjøre noe med årsakene til fattigdom, ulikhet og klimaendringer
- Ikke kun symptomene.

2. Konkretisering

- Bærekraftig utvikling konkretiseres i 17 bærekraftsmål, og i 169 delmål.
- Utarbeides ulike versjoner av indikatorsett
- Dette understøtter fylkeskommuners og kommuners arbeid med å operasjonalisere målene i kontekst.
- **Et «hjelpesapparat» i politikktutforming – ikke avpolitisering**

The Sustainability Concept of the Tokyo 2020 Games

Be better, together

For the planet and the people

Climate Change

Towards Zero Carbon

Resource Management

Zero Wasting

Natural Environment and Biodiversity

City within Nature/
Nature within the City

Human Rights, Labour and Fair Business Practices

Celebrating Diversity

Involvement, Cooperation and Communications

United in Partnership
& Equality

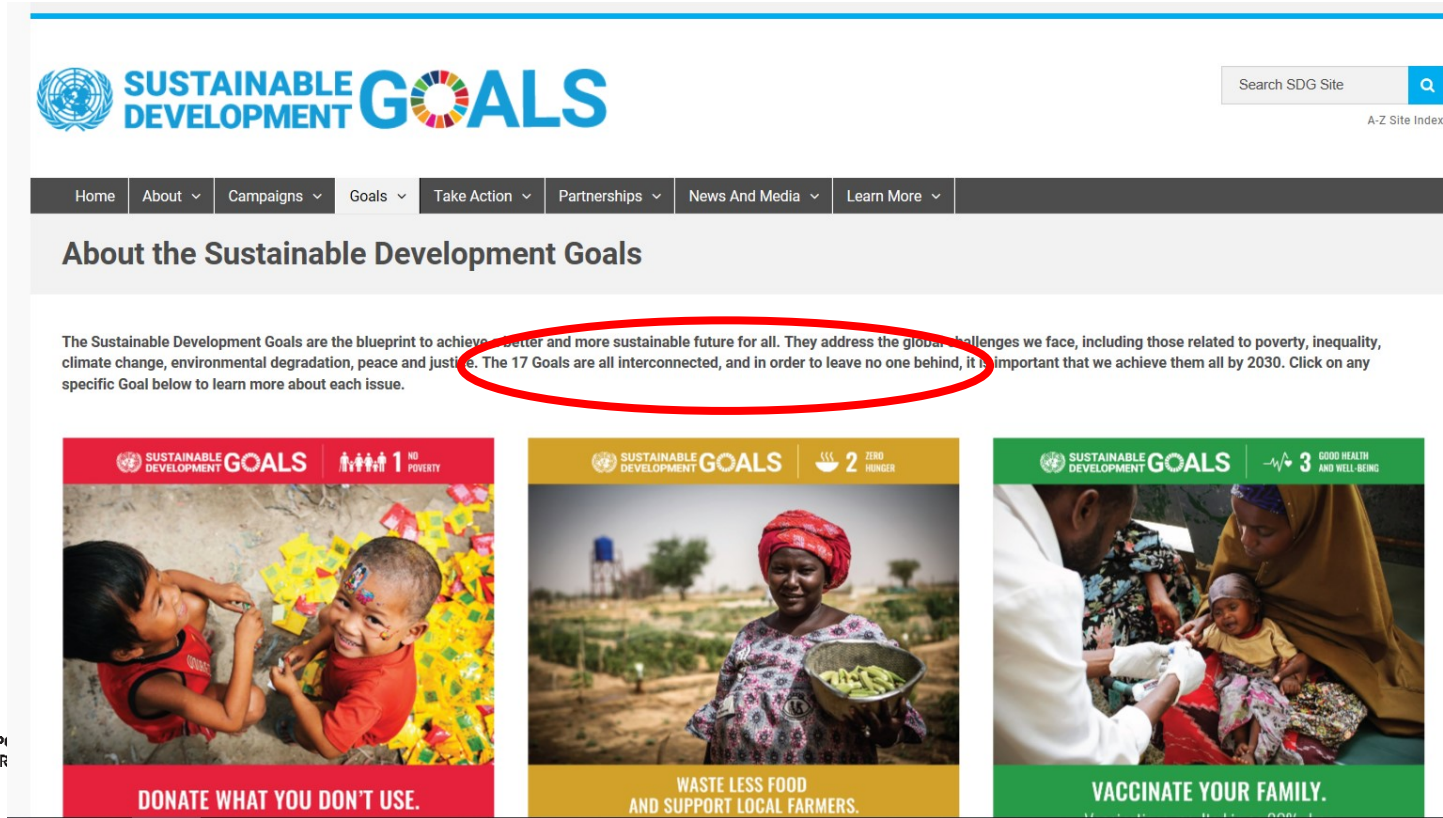

3. Sterkere sammenhengstenkning

- Da målene ble vedtatt i 2015, var det med en ny forståelse for at økonomi, ulikhet og miljø påvirker hverandre i større grad enn man trodde tidligere
- Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig
- FNs bærekraftsmål bygger derfor på at miljø, økonomi og sosial utvikling i enda sterkere grad må sees i sammenheng, og skal vise veg mot en bærekraftig utvikling på kort og lang sikt.

3. Sterkere sammenhengstenkning

The Sustainable Development Goals are the blueprint to achieve a better and more sustainable future for all. They address the global challenges we face, including those related to poverty, inequality, climate change, environmental degradation, peace and justice. The 17 Goals are all interconnected, and in order to leave no one behind, it is important that we achieve them all by 2030. Click on any specific Goal below to learn more about each issue.

1 NO POVERTY
DONATE WHAT YOU DON'T USE.

2 ZERO HUNGER
WASTE LESS FOOD AND SUPPORT LOCAL FARMERS.

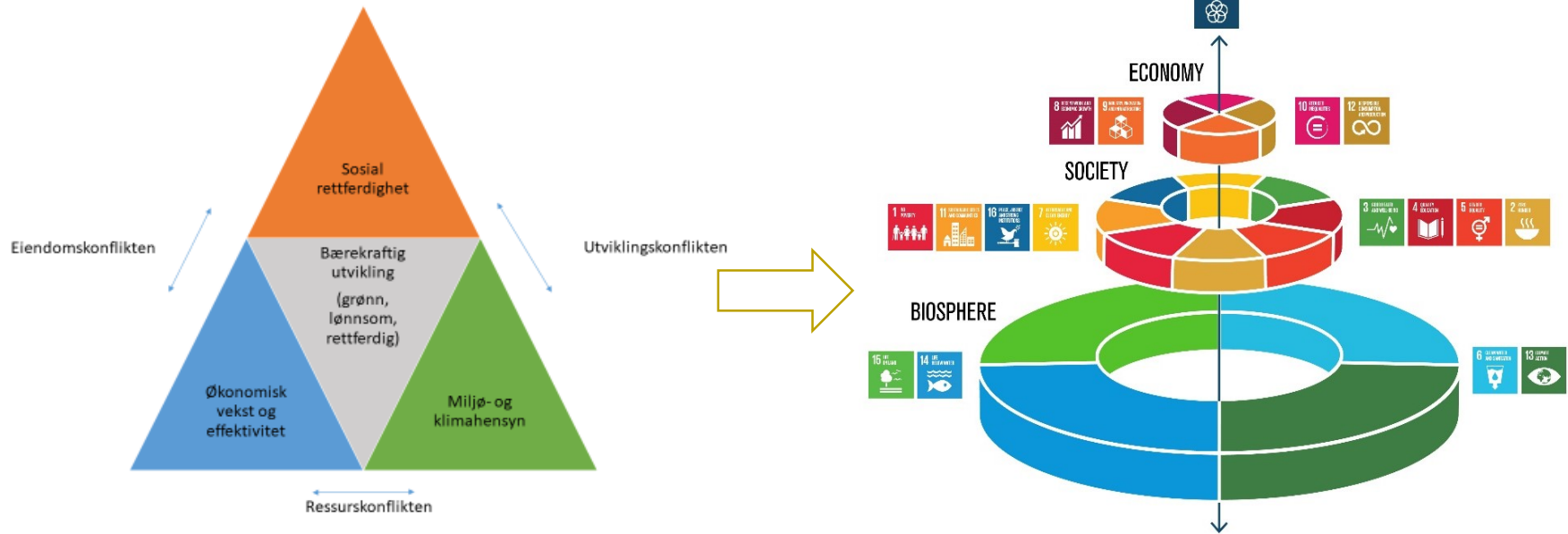
3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING
VACCINATE YOUR FAMILY.

4. «Leaving no one behind»

- Et viktig hovedprinsipp er at ingen skal etterlates, eller falle utenfor
- Et sterkt omfordelingsprinsipp: De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres.

5. Tyngdeforskyvning

Representerer en revurdering av tradisjonelle balanseringsprinsippet i bærekraftig utvikling (basert på resilienstankegangen)

Hva kreves?

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

- FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet
- Fylkeskommuner og kommuner er nøkkelaktører
 - Nærmest befolkningen, lokale bedrifter og organisasjoner.
 - Ansvarlige for mye av den sosiale og fysiske infrastrukturen som påvirker befolkningens levekår og utviklingsmuligheter.
- Målene må innarbeides
 - Bli en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen, og dermed fylkeskommuners og kommuners virksomhet.
 - Arbeidet må sikres bred forankring
 - Fylkeskommunene har en nøkkelrolle i å *bistå kommunene* i arbeidet med å følge opp bærekraftmålene.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019

FNs bærekraftmål 8

- **Bærekraftmål 8: «Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle»**
- **Bærekraftmål 8.5 «Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid»**
- Hvordan skal fylkeskommunene utmeisle en helhetlig kompetansepolitikk som sikrer måloppnåelse om 10 år?
- Tar fylkeskommunene en koordinatorrolle – som samler virkemiddelaktørene? (FUFA i Vestfold)
- Hvordan organiseres de nye fylkeskommunene internt for å være bedre i stand til dette (videregående opplæring, folkehelse, plan, næringsutvikling og verdiskaping).

FNs bærekraftsmål 9

- **Bærekraftsmål 9.4:** *«omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet».*
- Dette krever en **sterk og offensiv regional strateg**: Hvem tar den rollen? De nye fylkeskommunene? Innovasjon Norge? NHO?
- Hvordan organiseres den nye fylkeskommunen for å være en regional strateg i dette arbeidet?
- Mye må skje i næringene, men det offentlige virkemiddelapparatet er fragmentert. Hvordan fordeles koordinatorrollene?

9 INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

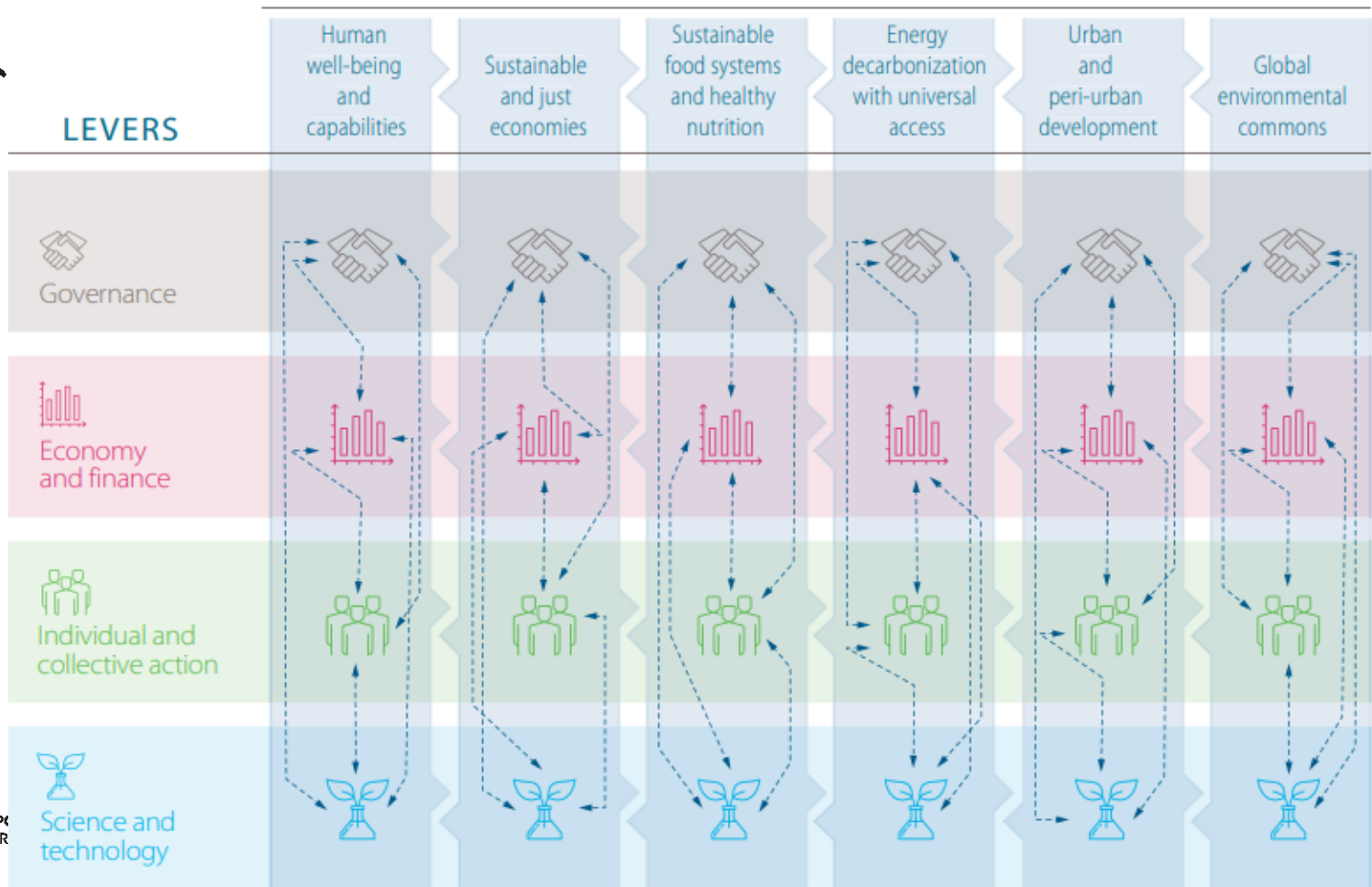

Hvordan gå frem? The Global Sustainable Development Report (GSDR) 2019 viser vei

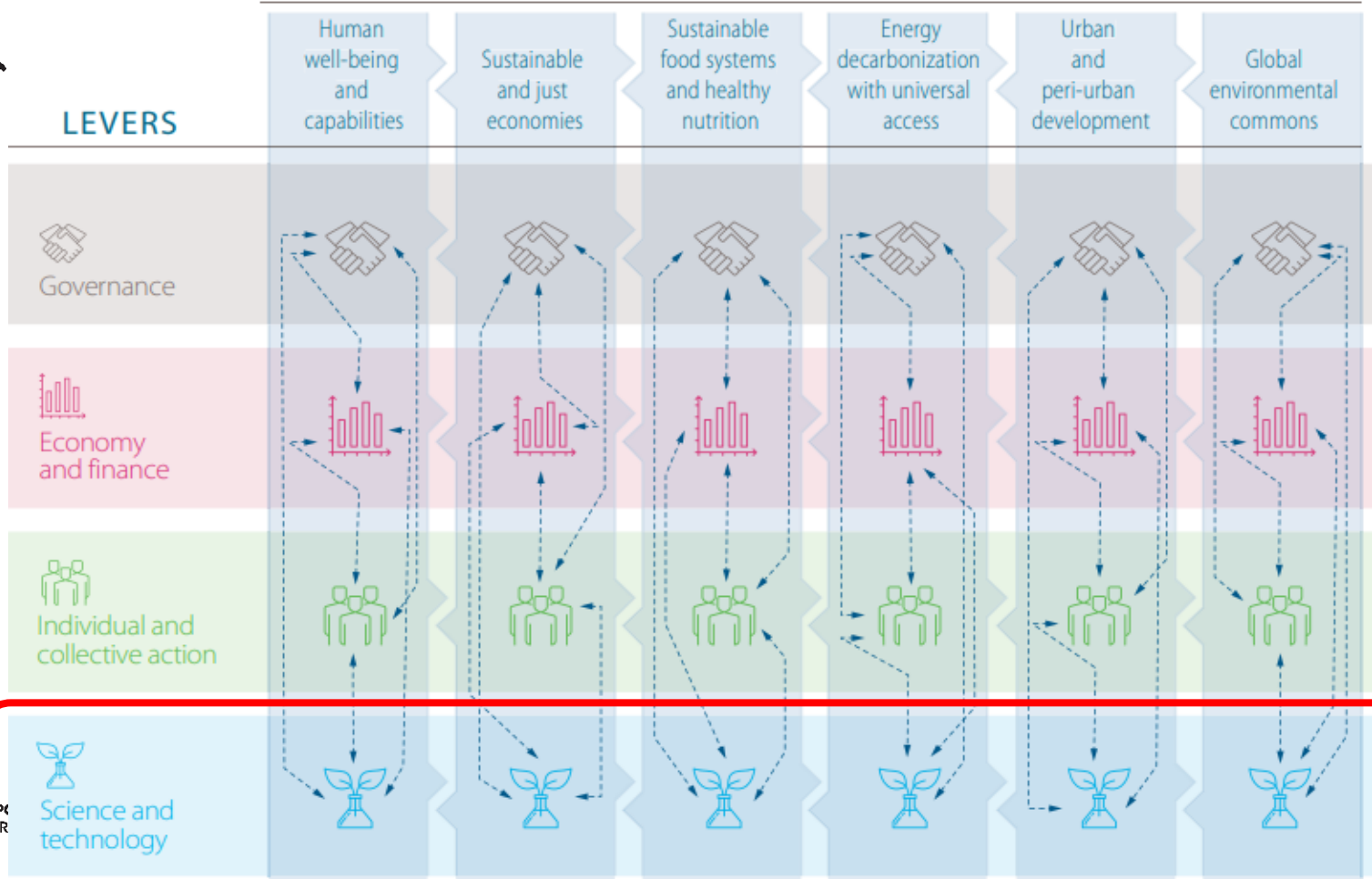
- Identifies six central entry points to leverage interlinkages, and to create more coherence between policies and sectors
- Identify and pursuing sustainable development
- A clear normative orientation: such as leaving no one behind.
- These are not entry points into individual or even clusters of Goals, but rather into the underlying systems.

ENTRY POINTS FOR TRANSFORMATION

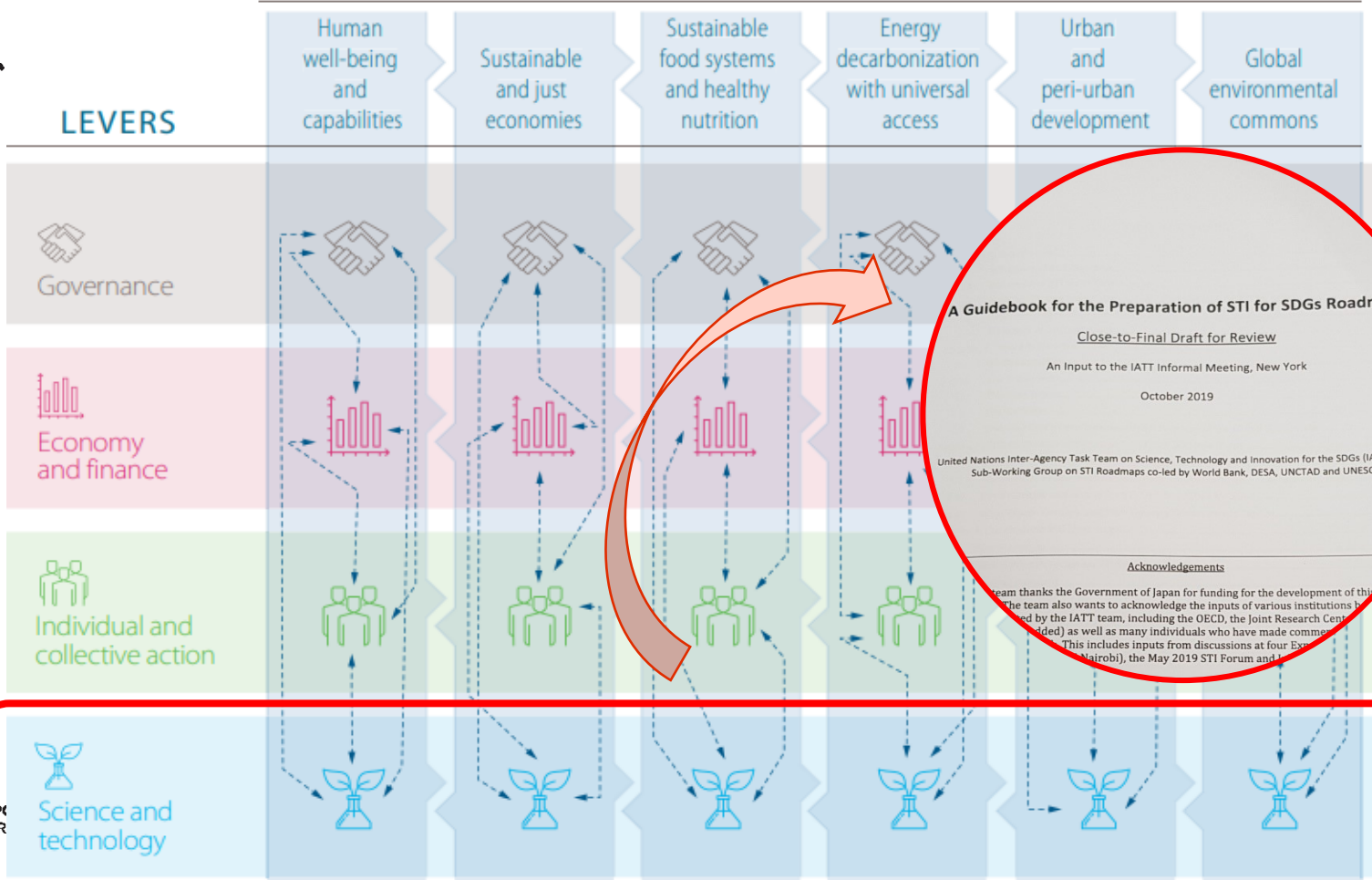

ENTRY POINTS FOR TRANSFORMATION

ENTRY POINTS FOR TRANSFORMATION

LEVERS

A Guidebook for the Preparation of STI for SDGs Roadmaps

Close-to-Final Draft for Review

An Input to the IATT Informal Meeting, New York

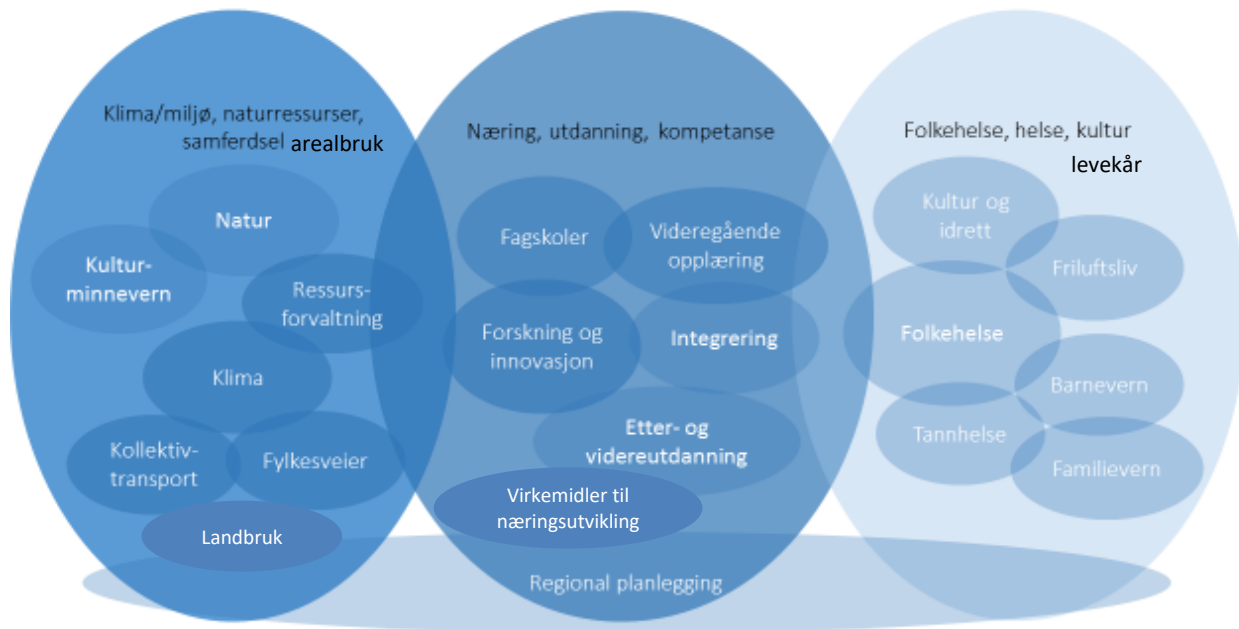
October 2019

United Nations Inter-Agency Task Team on Science, Technology and Innovation for the SDGs (IATT)
Sub-Working Group on STI Roadmaps co-led by World Bank, DESA, UNCTAD and UNESCO

Acknowledgements

The team thanks the Government of Japan for funding for the development of this guidebook. The team also wants to acknowledge the inputs of various institutions provided by the IATT team, including the OECD, the Joint Research Centre (JRC) (Louvain-la-Neuve, Belgium) as well as many individuals who have made comments. This includes inputs from discussions at four Expert Meetings (Geneva, Paris, Nairobi), the May 2019 STI Forum and the October 2019 STI Forum.

Sammenfaller til dels med regionreformens vektlegging av sammenhengstenkning

St.meld.6 (2018-2019):

Økte forventninger til sammenhengstenkning

Peker på potensial for bedre kobling mellom virkemidler knyttet til:

- Næringslivsområdet
- Arbeidsmarked
- Kompetanse, opplæring
- Integrering

8.2.3 Kunnskapsdepartementets vurdering

Vurderingene under svarer også på anmodningsvedtak 842 og 843, jf. Innst. 385 S (2016–2017).

Kunnskapsdepartementet mener at fylkeskommunenes ansvar på integreringsområdet kan styrkes ved å overføre oppgaver og ansvar på områder der fylkeskommunene har en rolle, særlig innenfor kompetansepolitikken. Fylkeskommunene kan i større grad bidra til at flyktninger og innvandrere kvalifiseres til å møte regionale behov for arbeidskraft. Dette vil bidra til en bedre og mer bærekraftig integreringspolitikk.

Sammenfaller til dels med hva som kreves av samfunnsutviklerrollen:

Dimensjoner ved den regionale samfunnsutviklerrollen

Gi strategisk retning til samfunnsutviklingen

- Avdekke og skape konsensus om regionens utfordringer
- Etablere omforente mål, gjennom aggregering av preferanser
- Velge strategisk retning for utvikling
- Forankre hos alle relevante aktører
- Bruke samfunnsplanlegging og arealplanlegging som verktøy

Mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn

- Mobilisere ressurskontrollerende aktører
- Mobiliserende (plan)prosesser
- Stimulere til samarbeid, etablere arenaer og møtesteder
- Nettverksnode: facilitere, etablere arenaer hvor aktører kobles
- Incentivordninger som bygger opp rundt den valgte retningen

Samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Geografi + sektor

- Samordne sprikende sektormyndigheter og forplikte dem
- Regional plan som retningsgivende for samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører
- Bindeledd mellom forvaltningsnivåer
- Veilede

Sammenfaller til dels med «Smart spesialisering»

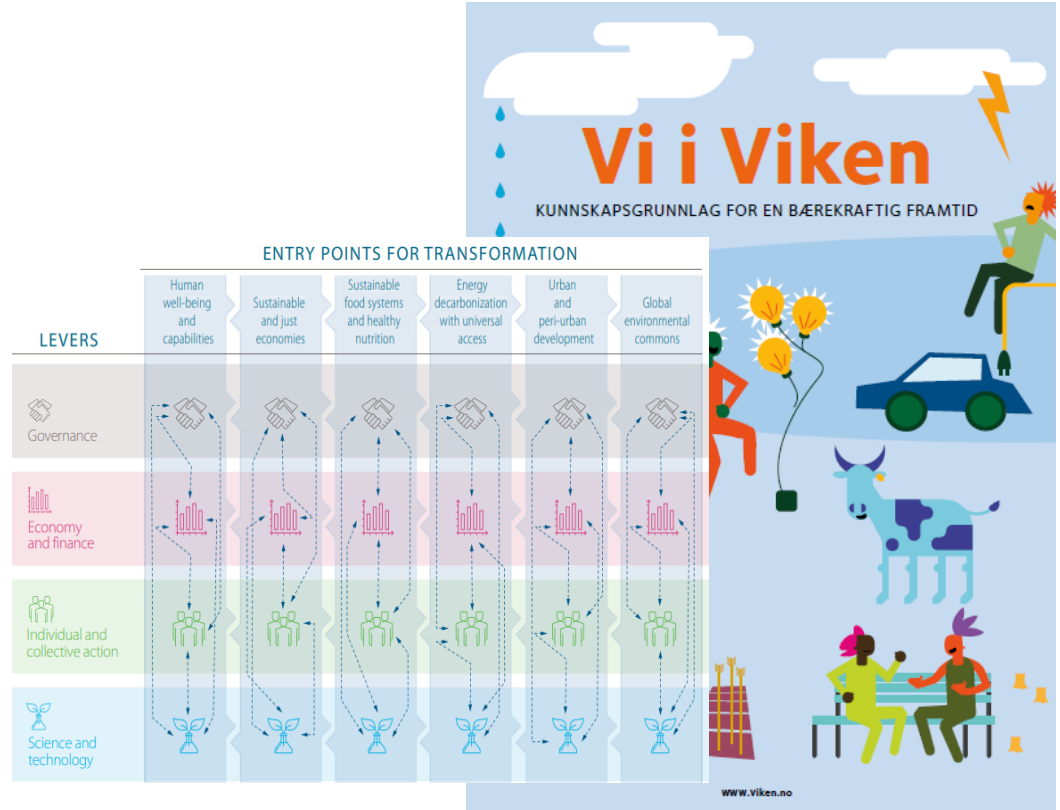
Smart spesialisering
som metode for regional
næringsutvikling

Viken fylkeskommune

- Vurderer å bruke tabellen som overbygning over planstrategiarbeidet
- Kan tabellen også danne utgangspunkt for mål- og resultatstyring?

TEMA 1. LIVSKVALITET OG LIKE MULIGHETER		
<p>1. Overordnede mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fremme helse gjennom å se på mennesket som en ressurs - Redusere sosiale ulikheter gjennom å sikre: <ul style="list-style-type: none"> - lik tilgang til private og offentlige tjenester - like muligheter til inntekt og arbeid, deltakelse og medbestemmelse for alle <p>2. Tema- og tiltaksområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - universelle velferdstjenester for befolkningen i hele Viken - muligheter for inntekt og arbeid for utsatte grupper i skole og arbeidsmarked - muligheter for deltakelse og medbestemmelse for alle - andre faktorer som direkte/indirekte fremmer helse og trivsel i befolkningen som helhet 		
Kategorier «redskaper»	Egne virkemidler og mulighetsrom	Må sees i sammenheng med relevante ressurser og virkemidler til følgende aktører
1. Styring og samordning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan sikre tverrsektoriell integrering av målene, og at målene ivaretas i politiske beslutninger? 2. Folkehelse er organisert sammen med planlegging, utfordringen er å gripe inn også i andre sektorer 3. Behov for egen strategi? Eller legge det inn i en mer generell strategisk plan? 4. Utvikle egne mål pr sektor på livskvalitet og like muligheter? 5. Vurderer fordelingsmessige effekter av alle vedtak og tiltak? 	Kommuner Helse- og omsorgsdepartementet Helsedirektoratet Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet KMD NAV SD, Vegdirektoratet/SVV («just mobility») Fylkesmannen
2. Økonomi og finansiering	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan sikre mer stabil finansiering av folkehelsearbeid, og styrke bensynet til livskvalitet og sosial ulikhet med økonomiske virkemidler? 2. Støtte til folkehelsekompetanse i kommunene i samarbeid m staten? 3. Arbeide for å samle prosjektmidler slik at prosjekter kan drives noe mer over tid? 4. Legge inn fordelingshensyn i Vikens anbudsregler? 5. Legge til grunn fordelingshensyn i budsjettet? Bærekraftbudsjett+...? 	DIFI (anskaffelsesregler) Helse- og omsorgsdepartementet Helsedirektoratet KMD
3. Mobilisering, involvering og samskaping	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilke aktører er mest involvert i dag og hvilke mangler? 2. Hvilke arenaer finnes? Kan de eksisterende, gode arenaene innen og mellom kommunene styrkes og oppskaleres? 3. Hvordan kan FK være med å styrke kommunene som samskapingfasilitator i samarbeid med KS? 4. Hvordan sikre tettere kobling av kommunenes velferdstjenester og fylkeskommunens ansvar og virkemidler på utdanning og kompetanse? 	Kommuner Lokalsamfunnsaktører Grunnskolene (kommune) Videregående opplæring (FK) KS Handelsstand/ næringsliv/ arbeidsmarkedsaktører (LO, NHO) Distriktsenteret
4. Kunnskap, innovasjon og systemer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utvikle en felles kunnskapsbank for metoder for å sikre involvering og kanalisering av «de stille stemmene»? 2. Arbeide for bedre data og analyser om folkehelseprofil på delregionalt og 	KS Universitets- og forskningsmiljøer DOGA (barnetråkk, folketråkk, seniortråkk) Distriktsenteret

TEMA 3. BÆREKRAFTIG MATPRODUKSJON OG ERNÆRING

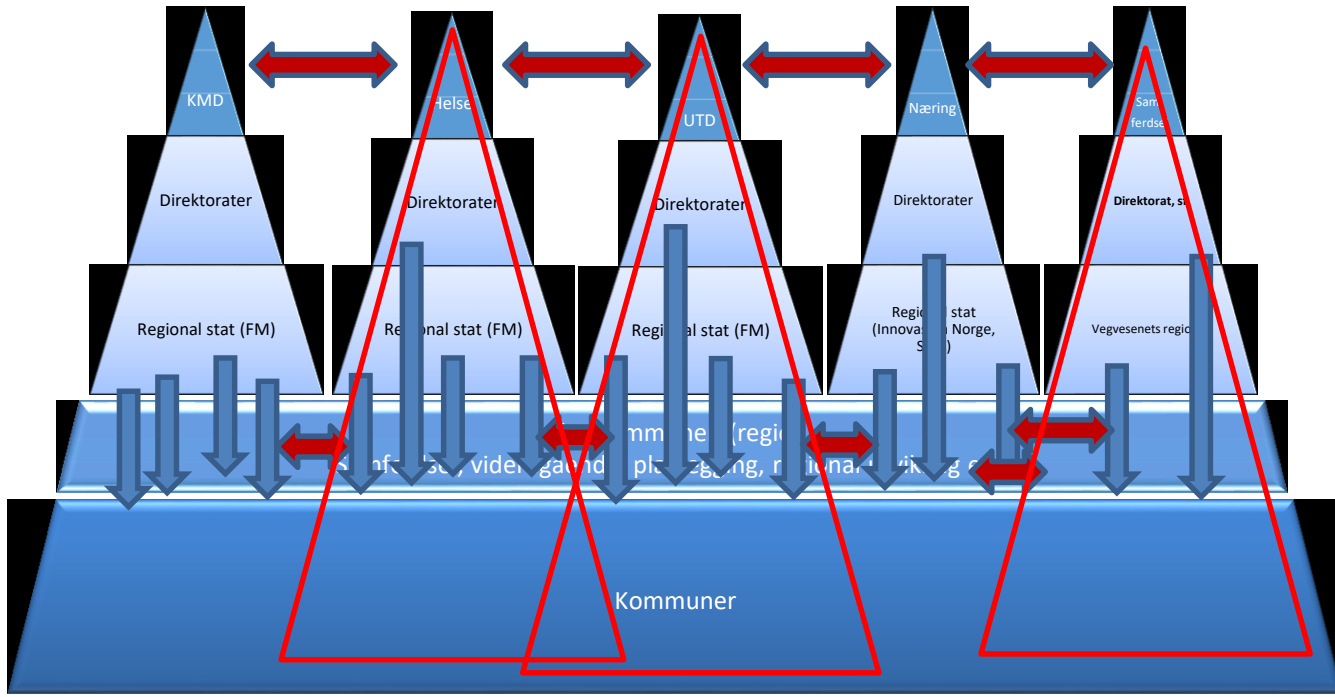
1. Overordnede mål:

- Omstilling til et bærekraftig matproduksjonssystem, som ikke har negative effekter for klima og miljø, og som sikrer mattrygghet (maksimering av ernæringsverdi i det som produseres) og reduserer matsvinn.
- Omstillingen må bidra til bedre ernæring, og redusere de sosiale ulikhetene i mulighetene for et helsemessig fullgodt kosthold og dermed god helse.

2. Tema- og tiltaksområder:

- Matproduksjonssystemene i Viken (landbruk, skogbruk, fiske)
- Arealutviklingen i kommunene i Viken (nedbygging av matjord, skog)
- Innkjøpsordninger og anskaffelsespolitikk i kommuner og fylkeskommunen (klimaavtrykk av mat, innkjøp fra lokal matproduksjon).
- Velferdsordninger (sosialstønad, støtte til lavinnteksthusholdninger) som forutsetninger for helsemessig fullgodt kosthold
- andre faktorer som direkte/indirekte fremmer levekår og helsemessig gode ernæringsmønstre

Kategorier «redskaper»	Egne virkemidler og mulighetsrom	Må sees i sammenheng med relevante ressurser og virkemidler til følgende aktører
1. Styring og samordning	1. Hvordan ha en helhetlig tilnærming som klarer å se produksjon (inkl. miljøeffekter), konsum og fordeling av mat i sammenheng? 2. Hvordan sikre tverrsektoriell integrering av målene, og at målene ivaretas i politiske beslutninger? 2. Sektorplaner og egen strategi eller tverrsektorielle strategier? 3. Utvikle resultatmål på arealpolitikken (forhindre nedbygging av matjord) 4. Vurdere fordelingsmessige effekter av velferdsordninger på ernæringsmønstre (helse) 4. Hvordan bruke egne virkemidler (for eksempel videregående opplæring som arena) for å bevisstgjøre om ernæring og matsvinn 5. Utvikle egne mål pr sektor på matsvinn?	Fylkesmannens landbruksavdeling Fylkeslegen (i fylkesmannsembetet) Landbruksdirektoratet Helsedirektoratet Utdanningsdirektoratet KMD NAV (flere?)
2. Økonomi og finansiering	1. Hvordan sikre tilstrekkelig inntekter/lønnsomhet til aktørene i matproduksjonssystemet? (sikre lokal matproduksjon) Støtte- og finansieringsordningene i landbruket. 2. Bruke innkjøpsordninger og anskaffelsespolitikk i kommuner og fylkeskommunen (klimaavtrykk av mat, innkjøp fra lokal matproduksjon). 3. Legge til grunn fordelingshensyn i budsjettet? Sosialt bærekraftbudsjett?	Landbruksdepartementet Helsedirektoratet
3. Mobilisering, involvering og samskaping.	1. Hvilke aktører er mest involvert i dag og hvilke mangler? 2. Hvilke arenaer finnes? Kan de eksisterende, gode arenaene innen og mellom kommunene styrkes og oppskaleres? 3. Hvordan få bedre koordinering av statlige (inkl. FM), regionale og lokale virkemidler og matproduksjon, for å sikre den nødvendige	DIFI (offentlige anskaffelser) KS

TEMA 1. LIVSKVALITET OG LIKE MULIGHETER		
<p>1. Overordnede mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fremme helse gjennom å se på mennesket som en ressurs - Redusere sosiale ulikheter gjennom å sikre: <ul style="list-style-type: none"> - lik tilgang til private og offentlige tjenester - like muligheter til inntekt og arbeid, deltakelse og medbestemmelse for alle <p>2. Tema- og tiltaksområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - universelle velferdstjenester for befolkningen i hele Viken - muligheter for inntekt og arbeid for utsatte grupper i skole og arbeidsmarked - muligheter for deltakelse og medbestemmelse for alle - andre faktorer som direkte/indirekte fremmer helse og trivsel i befolkningen som helhet 		
Kategorier «redskaper»	Egne virkemidler og mulighetsrom	Må sees i sammenheng med relevante ressurser og virkemidler til følgende aktører
1. Styling og samordning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan sikre tverrsektoriell integrering av målene, og at målene ivaretas i politiske beslutninger? 2. Folkehelse er organisert sammen med planlegging, utfordringen er å gripe inn også i andre sektorer 3. Behov for egen strategi? Eller legge det inn i en mer generell strategisk plan? 4. Utvikle egne mål pr sektor på livskvalitet og like muligheter? 5. Vurderer fordelingsmessige effekter av alle vedtak og tiltak? 	Kommuner Helse- og omsorgsdepartementet Helsedirektoratet Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet KMD NAV SD, Vegdirektoratet/SVV («just mobility») Fylkesmannen
2. Økonomi og finansiering	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan sikre mer stabil finansiering av folkehelsearbeid, og styrke bensynet.til livskvalitet og sosial ulikhet med økonomiske virkemidler? 2. Støtte til folkehelsekompetanse i kommunene i samarbeid m staten? 3. Arbeide for å samle prosjektmidler slik at prosjekter kan drives noe mer over tid? 4. Legge inn fordelingshensyn i Vikens anbudsregler? 5. Legge til grunn fordelingshensyn i budsjettet? Bærekraftbudsjett++...? 	DIFI (anskaffelsesregler) Helse- og omsorgsdepartementet Helsedirektoratet KMD
3. Mobilisering, involvering og samskaping.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilke aktører er mest involvert i dag og hvilke mangler? 2. Hvilke arenaer finnes? Kan de eksisterende, gode arenaene innen og mellom kommunene styrkes og oppskaleres? 3. Hvordan kan FK være med å styrke kommunene som samskappingsfasilitator i samarbeid med KS? 4. Hvordan sikre tettere kobling av kommunenes velferdstjenester og fylkeskommunens ansvar og virkemidler på utdanning og kompetanse? 	Kommuner Lokalsamfunnsaktører Grunnskolene (kommune) Videregående opplæring (FK) KS Handelsstand/ næringsliv/ arbeidsmarkedsaktører (LO, NHO) Distriktsenteret
4. Kunnskap, innovasjon og systemer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utvikle en felles kunnskapsbank for metoder for å sikre involvering og kanalisering av «de stille stemmene»? 2. Arbeide for bedre data og analyser om folkehelseprofil på delregionalt og 	KS Universitets- og forskningsmiljøer DOGA (barnetråkk, folketråkk, seniortråkk) Distriktsenteret

Det arbeides nå med å koble STI-arbeidet på (Science, technology and Innovation)

- I tillegg kommer mobilisering av aktører og ressurser i privat sektor/sivilsamfunn:
- Partnerskapsmodeller
- Samskaping
- Ressursmobilisering
- Lokalkunnskapsflyt
- Koblingsboks

Takk for oppmerksomheten!

groha@oslomet.no